

'Kærlig hilsen, Hilde'

af Andreas Dresen

- et undervisningsmateriale

- **Fag:** Tysk, Historie, Samfundsfag, Dansk, Filosofi og Mediefag
- **Niveau:** Gymnasiale uddannelser samt folkeskolens ældste klasser
- **Overordnede temaer:** Anden Verdenskrig (historisk og filmisk), nazisme, spionage, politisk modstand, kærlighed på trods, kvindekamp og moderskab
- **Forfatter:** Katrine Sommer Boysen

LIV LISA FRIES
(‘BABYLON BERLIN’)

JOHANNES HEGEMANN

“RØRENDE OG VIGTIG.
LIV LISA FRIES ER FORRYGENDE”
ZDFHEUTE

KÆRLIG HILSEN, HILDE

SKREVET AF LAILA STIELER INSTRUERET AF ANDREAS DRESEN

BETA CINEMA PRæsENTERER FROM HILDE, WITH LOVE EN FILM PRODUCERET AF PANDORA FILM PRODUKTION I CO-PRODUKTION MED RUNDfunk BERLIN-BRANDENBURG ARTE I SAMARBEJDE MED ZIEGLER FILM ISKREMAS FILMPRODUKTION
MED STUTTE FRA DEUTSCHER FILMFÖRDERFONDS DIE BEAUFTRAGTE DER BUNDESREGIERUNG FÜR KULTUR UND MEDIEN MEDIENBOARD BERLIN-BRANDENBURG FILM UND MEDIENSTIFTUNG NRW FILM FÖRDERUNGSANSTALT MED LIV LISA FRIES JOHANNES HEGEMANN LISA WAGNER ALEXANDER SCHEER EMMA BADING
SINA MARTENS LISA BRIDINA LENA URZENDOWSKY HANS-CHRISTIAN HEGEWALD NICO EHRENFELT JACOB KELLER VED ANDREAS WALTHER OSWALD SCHWANDER RALF KRAUSE MAKE-UP & HAAR GRIT KOSSE UTA SPIKERMANN MONIKA MÜNNICH CASTING KAREN WENDLAND KLIP JÖRG HAUSCHILD KOSTUMDESIGNER BIRGITTE KYLIAN
PRODUKTIONSDESIGNER SUSANNE HOPP CHEFFOTOGRAF JUDITH KAUFMANN REKVISITET KLIP CODY ZIESCHE (RBB) BARBARA HABE (ARTE) MANUEL TANNER (RBB/ARTE) CO-PRODUCER ANDREAS DRESEN ANDREAS LEUSINK UDVALGNINGSPRODUCENT MARKUS ÖLPP PRODUCENT PROF. REGINA ZIEGLER ASSOCIATE PRODUCER PETER HARTWIG
EXECUTIVE PRODUCER FEE DÜCK PRODUCERET AF CLAUDIA STEFFEN CHRISTOPH FRIEDEL MANUSKRIFT LAILA STIELER INSTRUKTION ANDREAS DRESEN

ANGELFILMSDK @ANGELFILMSDK

Kort om undervisningsmaterialet

Tyske Andreas Dresens biografiske Anden Verdenskrigs kærlighedsdrama 'Kærlig hilsen, Hilde' skriver sig med sin lige dele smertefulde og rørende fortælling om kærlighed, modstand og selvopofrelse både ind i vores fælles kulturelle erindring om det åbne sår, som Anden Verdenskrig stadig på mange måder repræsenterer, og kaster samtidig lys over vores nutid, hvor flere af filmens tematikker stadig står som værende skræmmende relevante.

I dette undervisningsmateriale bliver der taget udgangspunkt i filmens kompleksitet og interesse i at forhandle forholdet mellem fortiden og nutiden. Undervisningsmaterialet er rettet mod elever på gymnasiale uddannelser samt folkeskolens ældste klasser, og filmen vil kunne bruges i forbindelse med undervisningen i en lang række fag. Mest oplagt er selvsagt Historie og Tysk, men også Samfundsfag, Filosofi, Dansk og ikke mindst Mediefag, og forbi filmens tematikker i meget høj grad trodser faggrænser, så vil det være helt oplagt at arbejde tværfagligt med 'Kærlig hilsen, Hilde'.

Bag om filmen

I år er det 79 år siden, Anden Verdenskrig sluttede, og dermed er det snart en menneskealder siden, at et af de mest tragiske og grusomme kapitler i historien blev skrevet til ende. Men de ubarmhjertige ideologier og det grufulde menneskesyn, der gjorde Anden Verdenskrig til en realitet, er desværre ikke en saga blot, og derfor står en film som 'Kærlig hilsen, Hilde' både som en påmindelse om efterhånden distanceret fortid og som en uhyggelig erkendelse af, at det måske kan ske igen, hvis vi ikke passer på.

Andreas Dresen, der har lavet film siden 1980'erne, har baseret 'Kærlig hilsen, Hilde' på den virkelige historie om Hilde Coppi, der sammen med sin mand Hans var en del af modstandsgruppen Rote Kapelle, der gennem kontakt til blandt andet den sovjetiske efterretningstjeneste udøvede modstand mod det nationalsocialistiske regime. At historien om Hilde er sand giver filmen en helt særlig nerve og intensitet og vil formentlig også gøre elevernes indlevelse i den desto større.

- Filmplakaten er ofte vores første møde med en film, og den er med til at forme det indtryk, vi har af filmen, allerede inden vi ser den. Kig på plakaten til 'Kærlig hilsen, Hilde'. Hvad fortæller den os?
- Tal med eleverne inden filmen om, hvad de ved, om Anden Verdenskrig og om eksempelvis den danske modstandsbevægelse. Hvad ved vi om Tysklands position i 1942? Bed dem derefter om at finde oplysninger om Rote Kapelle (på engelsk Red Orchestra) og om virkelighedens Hilde Coppi.

'Kærlig hilsen, Hilde' – filmens handling

Vi befinder os i Berlin og områderne omkring Berlin i 1942. Anden Verdenskrig er i fuld gang, og der er ikke meget, der tyder på, at Hitler og hans nationalsocialistiske regime vil kapitulere. Vi introduceres til filmens titelperson Hilde, der er gravid, mens hun er i haven sammen med sin mor for at plukke jordbær. Det ser idyllisk ud, men freden forstyrres brat, da Gestapo ankommer for at tage Hilde med til afhøring. Den sleske, men påtaget venlige jakkesætsklædte agent instruerer hende i at pakke rigeligt med varmt tøj, da længden af hendes ophold afhænger af, hvor samarbejdsvillig hun viser sig at være. I elevatoren på vej mod afhøringslokalet, kan han ikke dy sig for at lægge en hånd på hendes mave – en

adfærd, der virker både truende og nedladende – mens han fortæller hende, at han også selv skal være far.

Hilde ved godt, hvorfor hun er blevet arresteret, men ved også, at det er afgørende, at hun spiller uvidende. Så da statspolitiet spørger hende ind til anvendelsen af de radioapparater, som hun og de andre i modstandsgruppen har anvendt systematisk, undskylder Hilde sig med, at hun ”ikke er så god til teknik.”

Det er imidlertid, skal vi få at se i de mange ukronologiske flashbacks, der bryder nutidsplanet i 'Kærlig hilsen, Hilde', en sandhed med modifikationer. For Hilde, der har arbejdet som assistent hos en tandlæge, er utrolig ferm til at operere maskineriet og meget hurtig til at lære det kodesprog, som Hans, der i filmens løb går fra at være hendes ven, til hendes kæreste, ægtemand og til slut far til hendes barn, forsøger at mestre for at kunne kommunikere med modstandsgruppens allierede.

Undervejs i den afhøring, der fører til Hildes fængsling, bliver vi i et flashback introduceret til nogle af de andre i gruppen, der er samlet ved vandet en sommerdag. En af kvinderne, Libs, kommer stormende og fortæller i affekt, at hendes mand, Harro Schulze-Boysen, der var en central figur i virkelighedens Rote Kapelle, er forsvundet. De andre forsøger at berolige hende, men som publikum forstår man godt hendes bange anelser om, at Harro ikke frivilligt har forladt deres hjem.

Der er intet Hilde kan gøre for at klare frisag. Gestapo er nådesløs i anklagen, der går på, at Hilde har været medvirkende til spionage og bevidst sag sig imod det tyske riges krigspolitik. At være gravid fritager hende heller ikke for straf, for det er en skæbne, hun deler med mange andre kvinder. På vej mod sin celle, må Hilde først igennem en ydmygende afklædning, der skal sikre, at hun ikke forsøger at smugle noget med ind i fængslet.

Ydmygelserne og de fordømmende blikke gentager sig, da Hildes vand går, og fødslen går i gang. Den kvindelige fængselsvagt Frau Kühn har i begyndelsen vanskeligt ved at mobilisere andet end modvilje mod Hilde, der skrider i smerte. Heldigvis er jordemoderen, der tager imod Hildes lille søn Hansi, venligere stemt end både Frau Kühn og den mandlige læge, der vil amputere barnets hoved, fordi det sidder fast i Hildes bækken. Umenneskeligheden er til at tage at føle på. Efter fødslen er det meningen, at Hilde skal give Hansi, der er opkaldt efter den far, han kun kommer til at se en enkelt gang, fra sig. Barnet er for lille og skravlet til at ville kunne forventes at overleve, men Hilde gør alt, hvad hun kan for at få lov til at beholde sin søn. Da lægen, der har problemer med tænderne og skal tilses af en tandlæge, forstår at Hilde har arbejde på en tandlægeklinik fatter han dog en form for sympati for hende og lader hende blive sammen med Hansi.

Og så går tiden. Hilde passer Hansi, som hun knytter sig stærkere og stærkere til de kummerlige omstændigheder til trods, og hun passer også de andre kvinder på det barselsafsnit, hvor de indsatte opholder sig efter at have født. De kvinder, der får taget deres babyer fra sig, er ulykkelige, og de andre klynger sig til det spinkle håb, at det vil ende anderledes for dem. I fængselsgårdens vinterkulde bærer de deres babyer i flettede kurve og forsøger at kommunikere med hinanden uden at blive opdaget af de evigt opmærksomme vagter.

Mens grebet strammes om Hilde, ruller fortiden sig ud, og vi ser hvordan Hilde og Hans overgiver sig til hinanden, mens de forsøger at lære den morsekode, der er afgørende for at kunne kommunikere med den sovjetiske efterretningstjeneste, som de samarbejder med. Hilde har egentlig en anden kæreste, den jødiske Franz, som vi aldrig ser i filmen, men han er flygtet til København, og er således både ude af øje og sind. Den eneste, der stadig tror på en fremtid for Hilde og Franz, er Franz' mor, der klynger sig til ethvert håb for sin søn, mens hun også selv risikerer forfølgelse.

Men scenerne fra tiden før fængslingen viser også, at det ikke altid er let at forene kærlighed og politik. Da Hilde en aften kommer hen til Hans med den radiosender, hun har hentet hos Libs, nægter han at takke hende, fordi han mener, at hun bare gør det for ham eller for Franz. ”Tror du ikke, jeg har min egen vilje?” spørger Hilde skuffet tilbage, men får ikke noget svar. Den større sag synes vigtigere end det enkelte menneskes følelser. I et andet flashback camperer vennerne ved en sø, og om aftenen taler de om stjerneskud. Hilde mener ikke, at hun vil få et at se, men hvis hun gør, vil hun ønske ikke at være så bange mere. Da Hans spørger hende, hvad hun er bange for, lyder svaret: ”For edderkopper, biller, nazisterne, min tandlæge, kærligheden.”

I det hele taget skildres Hilde som en både påpasselig og lidt ængstelig ung kvinde. På en af vennernes ture til badesøen, anklager Hans hende i spøg for at være småborgerlig, fordi hun har omtalt sin veninde Grete som ejer af det telt, hun har med. Hans mener, at ejerskab udelukkende er ”et begreb for bourgeoisiet”, som han siger. Det er også her, Hilde overhører Hans og de andre omtalte hende som ’guvernanten’, fordi hun er så snerpet og velopdragen, og da vennerne er lige ved at blive afsløret midt i en planlægning af opsætning af endnu et læs løbesedler, er det Hilde, der redder dem, ved rent faktisk at have læst den bog, de lader som om, de sidder fordybet i en diskussion af.

Men Hilde er også tidligt bevidst om, at hendes måde at leve livet er farligt. Til sin mor siger hun nøgternt, at hun ikke regner med at blive 50 år, og det skal vise sig at blive rigtigt. For da Hilde sammen med en lang række andre kvinder skal i retten, bliver hun ikke mødt med forståelse. Hun forsvarer sig med, at hun elsker sin mand, og placeres på dødsgangen, hvor hun kun allernådigst får lov til at have sin lille Hansi med. Hans, har hun erfaret, er allerede død, og det er kun Hansi og moderen, hun har tilbage. Trods modvilje søger Hilde om benådning, men uden held, hvilket får selv den alvorlige Frau Kühn til at blive rørt.

Da Hilde overdrager Hansi til Frau Kühn, der lover at viderebringe ham til Hildes mor, er der ingen vej tilbage. Hun klippes korthåret, og præsten kommer ind i cellen og siger, at hun bare skal græde. Han dikterer gerne det brev til hendes mor, som er Hildes sidste ønske. Da guillotinenes skarpe blad rammer Hildes hals, er livet forbi. Kun den nu 80-årige Hansis voice-over i filmens epilog vidner om, at hendes kamp for frihed ikke var helt forgæves.

- Lav en personkarakteristik af Hilde, som vi introduceres for hende både i filmens nutid og gennem de mange flashbacks.
- 'Kærlig hilsen, Hilde' som er skrevet baseret på den virkelige historie om Hilde Coppi, men hun er umiddelbart ikke prototypen på en heltefigur fra en krigsfilm, og instruktør Andreas Dresen er ikke bange for også at skildre hendes usikkerheder. Hvilken effekt har det, at filmens hovedperson har så mange facetter?
- Der er mange biskarakterer i 'Kærlig hilsen, Hilde', men de fleste af dem bruges til at kaste lys over Hildes situation. Find et par stykker af dem og beskriv, hvordan de bruges i filmen.
- Det er vanskeligt helt at finde ud af, hvad det er for modstandsaktiviteter og spionage, Hans og Hilde og deres venner laver. Læg mærke til, hvad filmen helt konkret fortæller os, og hvordan det præsenteres. Hvorfor mon instruktøren ikke har gjort mere ud af at fortælle om, hvor stor en skurk Hitler er, og hvor modbydelige de folkeforfølgelser, hans regime iværksatte, var?
- Lav en beskrivelse af miljøet, hvor filmen udspiller sig.
- Vi kastes frem og tilbage i tiden i handlingen i 'Kærlig hilsen, Hilde'. Selv i scenerne fra fortiden, er der ikke orden i kronologien. Det giver en fragmenteret tidsfornemmelse. Hvad får man ud af at 'splintre' tiden på den måde?
- 'Kærlig hilsen, Hilde' har mildt sagt inden lykkelig slutning, men da den nu voksne Hansis stemme høres i filmens afsluttende scene, rummer filmen alligevel elementer af det håb, som Hilde gerne ville give videre. Hvordan virker det, at Dresen har valgt at lade filmen slutte sådan?
- Hilde og gruppen af modstandsfolk bryder loven ved deres illegale aktiviteter. Men de gør det alligevel, fordi det finder det rigtigt at gøre. På den måde skildrer filmen en konflikt mellem loven og den personlige etik. Diskuter med eleverne, hvornår det kan være rigtigt at gøre noget ulovligt? Kan de komme i tanker om aktuelle problemstillinger, hvor samme diskussion har gjort sig gældende? Det kunne for eksempel være i forbindelse med klimaaktivisme eller i spørgsmålet om krigen i Gaza.

Anden Verdenskrig – en særlig filmgenre

I filmhistorisk kontekst taler man om, at krig og film altid har været bundet sammen. Der findes filmoptagelser fra Første Verdenskrig (1914-1918) – ligesom der findes fotografier fra Den Amerikanske Borgerkrig (1861-1865) – og D. W. Griffiths på mange måder problematiske storfilm 'The Birth of a Nation' (1915) har i høj grad krigen som udgangspunkt.

Men der er næppe nogen historisk begivenhed, der på samme måde som Anden Verdenskrig har været genstand for filmisk interesse, og det gælder både storfilm fra Hollywood og mindre filmproduktioner. Ikke mindst i de senere årtier er tyske instruktører begyndt at tage livtag med krigen både som historisk begivenhed og som kulturelt og folkeligt traume. Som for på en måde at forstå, hvad der skete, og for at forhindre, at det sker igen.

Som overordnet genre er krigsfilmen kendetegnet ved at have en meget tydelig positionering af de gode mod de onde, og så strækker krigsfilmen sig ofte over et tidligt forløb svarende til den periode, krigen varede i virkeligheden. Fordi krig er så umenneskeligt, så kombineres krigsfortællinger også ofte med elementer af enten romance eller historier om kærlighed mellem forældre og børn, og dermed får krigsfilmen også ofte et emotionelt præg.

- Tal om krigsfilmm generelt og krigsfilmm om Anden Verdenskrig specifikt. Har eleverne set krigsfilmm, og hvad forbinder de selv med krigsfilmm?
- I forlængelse af ovenstående: Hvordan skal vi så forstå 'Kærlig hilsen, Hilde' som krigsfilmm? Hvordan accepterer den, den klassiske krigsfilms konventioner, og hvordan bryder den fri af dem?
- Hvordan er positioneringen af slurkene og heltene i 'Kærlig hilsen, Hilde'? Og hvordan – hvis overhovedet – bruger filmen symboler til at pege os i retning af, hvordan vi skal forstå figurerne og deres motivationer?

Moderskab, modstand og overlevelse

Når vi ser mødre i krigsfilmm, er det som oftest skildringer af kvinder, der venter i afmagt på deres sønner, der er ved fronten, eller samme unge mænds, hustruer, der må opfostre deres børn alene. Moderen er ikke en figur, vi særligt tit ser som del af krigen. Hilde er naturligvis heller ikke i krig i den forstand, at hun er kæmpende soldat, men hendes bidrag til den modstand, der blev en afgørende kæp i hjulet på nazisternes krigsmaskine, kan ikke underkendes.

Et af de helt særlige aspekter i 'Kærlig hilsen, Hilde', er at Dresen nægter at der skulle være uoverensstemmelse med at være en kærlig, hengiven og opofrende mor og at være et politisk engageret individ. For måske er det netop i sin omsorg for lille Hansi, at Hildes modstand også ligger. Hun nægter nemlig at blive reduceret til en fange, som Gestapo kan gøre med, hvad de vil. I og med at hun viser omsorg i en grad, som de ikke kan undgå at anerkende, så viser hun, at de er nødt til at forstå hende som et menneske og ikke en forbryder.

Også Hildes egen mor spiller en betydelig rolle i filmen. Hilde refererer til et ønske, hun havde som barn. Hun ønskede at dø før sin mor, så hun aldrig skulle leve uden hende, og så ønskede hun også at få et barn. Begge dele går i opfyldelse, konstaterer hun mod filmens slutning.

- Beskriv hvordan Hilde tager sig af sin søn. Hvad betyder hendes måde at være mor på, for vores oplevelse af filmen?
- Kun i én scene ser vi Hans se sin lille søn. Han er medtaget af fængslingen og ser ud til at være blevet mishandlet på en helt anden måde end Hilde. Kan man tale om, at moderskabet til en vis grad har beskyttet hende?